

УДК 929.52:172.35-055.2] (477)  
orcid.org/(0000-0002-4716-6011); doi

## **УКРАЇНКА У ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИПРОБУВАННЯХ ХХ СТОЛІТТЯ: ОЛЕНА БУРАЧИНСЬКА З ЛОПАТИНСЬКИХ (1880-1965)**

**Людмила БЕЛІНСЬКА**

*Львівський національний університет імені Івана Франка,  
кафедра філософії мистецтв,  
вул. Валова, 18/13, Львів, Україна, 79008  
тел.: +380677005939, e-mail: ludmyla.belinska@gmail.com*

Зроблено спробу проаналізувати життєві випробування жінки на теренах різних держав, у складі яких опинилися українці у першій половині ХХ століття. Завдяки соціобіографічному, просопографічному методам на прикладі життєвої історії Олени Бурачинської з Лопатинських, ми прагнули показати, як у постійних стресових, посттравматичних умовах, українки змінювали державну, станову ідентичність, але зберігали ідентичність національну. Після численних втрат найдорожчих людей, вигнання, еміграційних скитань, життя у ДП-таборах, Олена Бурачинська пережила найглибший з усіх можливих смислів – смисл страждання. В душі Олени та її доньки Лідії назавжди залишився жаль втрат – найтонша модалність морального життя людини. Про нього не говорили вголос, щоб не зрадити саму його внутрішню суть. Попри втрату рідних, Олена Бурачинська мала відповідальність жити далі, за “них”. Ця рятівна мета допомогла їй віднайти втрачений смисл. Жінка вишивала. У цьому випадку вишивання прирівнювалося до акту віднайденья втрачених традицій, до віднайденья Себе. Збереження традицій, громадянська активність стали рятівним актом від депресії. Інше, що не дозволило доньці й матері втратити смисли життя, заповнити екзистенційний вакуум – відповідальність і усвідомлення потреби одна одної. Турбота про інших є зціленням. За Віктором Франклом людина має три групи цінностей, які допомагають не втратити смисли життя: творчість, сприйняття цінностей світу і ставлення до долі, яку ми не можемо змінити. Бурачинських врятувала тяга до мистецтва, українських традицій, творчий потенціал, усвідомлення, що багато людей потерпіли в історичних умовах, які потребують допомоги і віра в Бога. Можна зробити висновок, що пережите українцями горе спричинили ряд чинників: бездержавний статус України, мовчазна згода і невтручання Заходу у цивілізаційні беззаконня, брутальна сила СРСР. Наше біографічне дослідження про травматичний досвід минулих поколінь спонукає всіляко захищати і шанувати державність України. Потрібно докласти надзусилля: дипломатичні, військові, інформаційні, щоб держава існувала. Адже хліб політичних безбатченків гіркий, як і життя у постійному травматичному чи посттравматичному вимірі.

*Ключові слова:* біографія, Олена Бурачинська, національна ідентичність, посттравматичний синдром

**Постановка проблеми.** В епоху постмодернізму у європейському культурному просторі спостерігається розквіт біографічних досліджень, які з 70-х років переживають ренесанс та розквіт. З цього часу біографічні дослідження стали улюбленцями соціології, педагогіки, історії. Із проголошенням незалежності України через необхідність пізнати мікроісторію, культуру, соціокультурне середовище різних груп, біографічні дослідження “en vogue” – в моді – і в Україні.

У статті ми прагнемо зробити *акцент на раніше не з’ясованих частинах проблеми* біографічних досліджень, а саме на їхньому педагогічному, виховному, прикладному значенні (erziehungswissenschaftliche Biographieforschung). Випадок, коли одна життєва історія, одна біографія відображає колективну біографію певної спільноти, спонукає засвоїти уроки столітньої давнини сьогодні. Біографія тісно пов’язана з поняттям досвіду, який ми набуваємо в процесі життя, формуємо власну “внутрішню логіку”, засвоюємо соціальні уроки. Час, в якому ми живемо, середовище, в якому виховуємося, ментальні підґрунтя, наші сучасники, національність окреслюють і визначають отриманий нами досвід. Подібно як із надбанням мови людина розвиває розуміння нових ситуацій, так ми інтуїтивно створюємо “код досвіду”, до якого долучаємо новий особистий досвід.

За кордоном увагу привертають публікації німецьких науковців, які працюють у цій сфері: Вільфріда Мароцького, Теодора Шюльце, Гайнца-Германа Крюгера, Габрієли Розенталь[9] та інших. З останніх біографічних праць в Україні варто пригадати монографію Алли Швець, присвячену творчості Н. Кобринської.

Біографічні дослідження вимагають розуміння соціокультурного простору, суспільного контексту. Вони співзвучні з просопографією, яка багатогранно вивчає особу, оскільки фокусує увагу на різноманітності її життєвих обставин, допомагає комплексно, динамічно відтворити портрет конкретної особистості, відобразити її місце в історії, націтворчих подіях. Біографія – конструкція, яка виходить з повсякденності, коли життєві історії подаються як усна презентація (розповідь) або у письмовій формі (щоденник). Біографічний наратив є багатовимірною (ре)конструкцією суб’єкта. Концепція біографії впливає не тільки з само(ре)конструкції модерного суб’єкта, а й відкриває інші категорії соціального світу. Адже світова історія складається з конкретних пережитих історій [9].

У статті ми застосовували соціобіографічний метод, життєвого аналізу, case study (аналіз випадку) або біографічна казуїстика.

Відповідно, цікаво пізнати історію українки-шляхтянки, яка народилася 1880 року у м. Розвадів в Галичині (Австро-Угорщина), а померла 1965 року у м. Філадельфії (США).

Йдеться про Олену Бурачинську з Лопатинських, яку вдома кликали Галя, скорочено від “Телена”. Її життя показує всі трансформації – політичні, соціальні, геополітичні, які пережили українці у на зламі XIX–XX століть. Це відображення екзистенції простої людини, яка опинилася заручником (пост)імперських, (пост)колоніальних, (пост)військових дискурсів, набувала системного травматичного досвіду. Набутий досвід, любов до ближніх, доброзичливе ставлення до людей допомогли українці під тиском важких обставин не втратити силу волі, не втратити бажання пошуку смислу життя.

Народилася Олена 16 листопада 1880 року у шляхетській українській родині пароха м. Розділ отця Василя Лопатинського і Ніюлі Лопатинської з Охримовичів. Олена була п’ятою, наймолодшою дитиною. У три роки дівчинка втратила матір

і виховувалася у родині тітки, маминої сестри Любіни Теодорович. Тітчина родина була багатодітною, релігійною, четверо дітей вступили до монастиря. Так хотіла зробити згодом і Олена. Дівчина мала мистецькі здібності, товариську вдачу і легко розумілася з людьми. Попри те, що зростала у родичів, при нагоді навідувала своїх рідних братів і сестру, які стали непересічними особистостями.

Найстарший брат Олени – Дам'ян, як і батько, обрав священничий сан. Працював катехитом у Тернополі, потім у Львові, очолював видавничу спілку газети “Діло”, служив парохом у відомій Волоській церкві у Львові. Парох замовив у художника Петра Холодного (старшого) вітражі для церкви, спеціально відвідував художника у Кракові, щоб узгодити деталі замовлення. Отець Дам'ян дбав про інтер'єр церкви, у Василя Дядинюка замовив ікони і картину гробу Господнього. Помер о. Дам'ян Лопатинський у Нью-Арку 1963 року.

Другий брат Олени – Лев Лопатинський. Хлопець вступив до Львівського університету, однак мистецький талант, захоплення театром перемогли академічну освіту. Лев Лопатинський писав п'єси, перекладав твори, навчався у драматичній школі Віденської консерваторії (1891–1892). Працював режисером Театру товариства “Руська бесіда” у Львові, співробітником редакції газети “Буковина” у Чернівцях, видавав, як відповідальний редактор, часопис “Руслан” у Львові. Актор виконував головні та епізодичні ролі у драматичних і комедійних виставах. Грав роль Гната у виставі “Назар Стодоля” Т. Шевченка, роль Коваля у виставі “Рябина” І. Франка, Миколу у виставі “Наталка Полтавка” І. Котляревського, Василя у виставі “Пошились у дурні” М. Кропивницького. Одружився зі співачкою театру “Бесіда” Філоменою, володаркою гарного ліричного сопрано. Син Лопатинських Фауст співпрацював з Лесем Курбасом у “Березолі”. Лев Лопатинський закінчив правничий факультет Львівського університету і працював адвокатом у Самборі на Львівщині, Чорткові та Копичинцях на Тернопільщині [5].

Написав і опублікував теоретичний трактат про психологію акторської гри “Zur Psychologie des Schauspielers”, що вийшла у світ у Відні 1892, збірку статей і спогадів “Перед і за кулісами сцени”, 1908. Автор драм: “До Бразилії” (1898), “Свекруха” (1899), “Кам'яний дах” (1907), “Беата і Гальшка”, “Невмирака”, “Сіль землі”, “Спокуса”, “Ілько Пащак”, “Конкурс на мужа”, “Пожар”. Знаний під псевдом Зенон Наколесник. Переклав п'єси “Задля святої землі” І. Мацейовського, “Уріель Акоста” К. Гуцкова, “Laboremus”, “Яблочникар”, лібрето до опер “Сільська честь” П. Масканьї, “Жидівка” Ф. Галеві. З початком Першої світової війни мобілізований до австрійського війська, загинув у бою поблизу Янева, що коло Львова.

Саме Лев навчив сестру Олену фахово декламувати “Тополю” Т. Шевченка, з якою дівчина виступила на Шевченківському вечорі у Львові. Родина слухала тисячі монологів з п'єс і творів Т. Шевченка у виконанні Лева Лопатинського. Коли він вирішив все ж закінчити правничі студії, до іспитів готувався у сестри Олени, на той час вже Бурачинської.

Старша сестра Олени – красуня Неоніла вийшла заміж за о. Лева Бачинського. Мала восьмеро дітей і пов'язані з цим родинні турботи. Родинна легенда говорить про її шанувальника – чеського етнографа Франтішека Ржегоржа, який побачив 14-річну красуню на балі-вечорницях. Згоду на їхній шлюб не дав батько дівчини. Іван Франко писав до дружини 5 травня 1888 року: “Ти, може, чула, що Лопатинський в Роздолі умер. Ржегорж віджив, набрав надії, що йому удасться добитись до свого з Неонілою. Та не знаю, як воно вийде” [4].

Ще один брат Ольги – Василь був тихим, замкнутим у собі чоловіком, жив у Бурачинських, готуючись до вступу до університету. Олена цінувала своїх рідних, шукаючи втрачене в дитинстві родинне тепло.

Перебуваючи з рідними у приходстві в Калуші, де парохом був дядько Олени, дівчина познайомилася з Ерастом Бурачинським, який щойно закінчив студії у Відні. Ераст вподобав Олену одразу. Дівчина погодилася на шлюб, який відбувся у Калуші у лютому 1900 року.

Молоде подружжя спочатку жило у Львові. Місце праці молодого лісничого постійно змінювалося, Бурачинські переїхали до далекого карпатського села Гринява. Брак досвіду і матері у молодій дружини утруднювали побут. Вимоглива, навіть сувора свекруха Зиновія Бурачинська, часом критикувала, часом, вдало радила вивчити німецьку мову, яка була розмовною у краї.

З 1904 по 1918 Бурачинські жили у Бергометі над Серетом. З 15 жовтня 1904 по 30 вересня 1907 року лісовий інженер Бурачинський опікувався 24 536 гектарами лісу у с. Бергомет, Лопушня і Шіпот, які належали барону Юрію Васильку.

В домі Бурачинських заклали добру бібліотеку, в них збиралося цікаве товариство. Відвідувала їх дім Ольга Кобилянська, Іван Франко, Р. Смаль-Стоцький.

Олена Бурачинська займалася багатьма улюбленими заняттями. Одним із них була їзда верхи. У господарстві завжди був для цього добрий кінь та амазонка. Для шляхетської культури це було звичним явищем. Жінка їздила верхи, до чого її спонукав приклад подруги – Ольги Кобилянської.

Іншою пристрастю подружжя були мандрівки. В одній із таких мандрівок через буковинські гори до Криворівні крім Бурачинських взяв участь Роман Смаль-Стоцький. Перед селом вирішили розіграти з себе мандрівних акторів, яких не впізнав навіть брат Осип. Ще більше захоплення викликали дальші подорожі за кордон. 1909 року Бурачинські відвідали Венецію, подорожували австрійськими Альпами. 1935 року відвідали Царгород.

Ераст Бурачинський служив лісовим інженером, інспектором. Усе його життя було пов'язане з лісом. До функцій інспектора належав контроль і нагляд за станом лісових масивів у повітах, діяльністю деревообробних підприємств, облік диких тварин, надання свідоцтва про право вирубки лісу. Робота в лісництві забирала багато часу [2].

28 грудня 1902 року у с. Гринява Тепер Івано-Франківської області у родині Бурачинських народилася донька Лідія Константина. 1906 року у Бергометі народився син Юрій. З народженням сина та донечки увага батьків зосередилася довкола їхнього виховання. Час був складним. Змінювалася політична ситуація та доля людей, що стали її заручниками. Австрійська Буковина опинилася в руках румунських властей. Отримувати освіту українські діти повинні були в румунських школах. Серед гарної буковинської природи, в товаристві сільських дітей минуло дитинство Лідії та Юрія Бурачинських. Діти розмовляли українською і румунською мовами, у тому просторі це було звичним явищем, вивчали німецьку мову.

Дім Бурачинських був надзвичайно гостинним. До них на вечорниці сходилися багато місцевих селянок, які за вишиванням співали народних пісень. Атмосфера дому запам'яталася Лідії назавжди, любов до пісні і вишивки зберігала як присмак батьківської оселі. Про це Лідія Бурачинська згадувала у своїх спогадах у щоденнику, який зберігається у Музеї українського мистецтва Союзу Українок Америки у Нью-Йорку.

У Бергометі, який знаходився недалеко від Чернівців, подружжя Бурачинських пізнало цікавих людей. Дуже близькі стосунки підтримували з Ольгою Кобилянською та її прийомною донькою – Галею. За спогадами Стефанії Садовської: “Письменниця приятелювала з дружиною лісничого з околиць Бергомета на Буковині – Бурачинською. За час мого перебування в Чернівцях вона їздила до неї кілька разів у гості” [6].

Олена та Ераст Бурачинські мали шляхетське коріння, інтелігентне виховання і відповідну освіту. Ользі Кобилянській було затишно у їхньому товаристві. “Кобилянської батько гербової шляхти і сама вона жаліє, що їх родинний шляхетський диплом стратився. Тому то персонажі Кобилянської просякнути наскрізь аристократичним світоглядом і вірою в щирість аристократичної породи” [1]. Наднаціональну шляхетську ментальність, виховання та етос з часом перебрала культура інтелігенції, яка вже враховувала національний дискурс.

Олена Бурачинська всіляко підтримувала Ольгу Кобилянську. Попри велику славу української письменниці, її життя було складним, його супроводжували побутові, житлові проблеми. Взимку всіляко допомагали Бурачинські, Ераст Бурачинський забезпечував паливом, принципово не беручи грошей. Ольга Кобилянська цінувала підтримку і всіляко хотіла віддячити. У листі від 20 квітня 1923 року з Чернівців, вул. Балтінестера 11, до свого товариша Микити Шаповала вона писала, “Я Вас дуже прошу, дорогий приятелю, зробіть мені ту ласку і скажіть в Берліні Вашому знайомому (забула його імя), щоб був ласкав і закупив книжки котрі тут на карточці записані. Справа з книжками слідує. В тім, домі де і я живу, мешкає оден, дуже здатний і честний українець, молодий лісничий, з таким визначним знанням лісоводства і інженерства, яких меже нашими людьми рідко. Его тут шкода і поки на нашу територію, хоче ще деякі діла, що ему до его фаху потрібно конче перестудіювати. Я жию з ним дуже добре. Поважний і коректний. В нас тепер дуже тяжко за дрова. Він старає мені дрова, а я маю ему (так ми вмовилися) постарати з Берліна, отсі дві книжки, котрих тут хиба за тяжкі гроші купиш. Прошу дуже, на мою стипендію за цьвітень, казати вислати на мою адресу сюди до Черновець ті книжки. З ними сплачу я ему не лише свій довг за дрова, (він грошей не хоче від мене брати), але і зроблю добре діло своєї людині, що сего варта. З отсею прозьбою приходжу я нині до Вас і простіт що турбую Вас; але не маючи відповіди від д. Богацкого я звертаюсь до Вас, бо утримую що д. Бог[ацький] або виїхав або хорий, або не одержав мій лист і дві картці” [7].

Родина Бурачинських товаришувала зі славетною письменницею впродовж десятків років. Близькі за духом, приятелювали і їхні доньки – Лідія та Галя. Між жінками тривало довголітнє листування. Олена Бурачинська цікавилася творами письменниці, допомагала їх популяризувати, а з ними й українську культуру.

З часів Першої світової війни О. Кобилянська працювала над повістю, перша назва якої була “Юліан Цезарович”. 1925 року Кобилянська перейменувала повість на “Апостол черні” і присвятила її подрузі “Галі з Лопатинських Бурачинській присвячує авторка”.

Олена Бурачинська знала мрію Ольги Кобилянської популяризувати українську культуру в Європі. Ааре Маделюнг – письменник з Данії, як німецький військовий кореспондент у гірських районах Українських Карпат і в Чернівцях ще у 1916 році кілька разів побував у гостях у О. Кобилянської у домі на Петровича, 6. Він подав ідею перекласти повість “В неділю рано зілля копала” німецькою мовою,

хотів познайомити німців з українською літературою, надрукувати оповідання письменниці у берлінській газеті “Morgenblatt” [7].

Перебуваючи у Бергометі, подружжя Бурачинських жвало цікавилось політичними подіями, які розгорнулися в українському політичному просторі. Націєтворчі процеси, постання УНР, ЗУНР відгукнулися у серцях українців. Коли Бурачинські жили у Чернівцях 1918 року, було проголошено ЗУНР. Ераст Бурачинський нелегально перейшов румуно-польський кордон і зголосився на службу у секретаріат Лісництва у Станіславові. Там він перебував до червня 1919 року, поки поляки не зайняли Галичину.

Проживаючи у Чернівцях 1918–1920 роки, Олена Бурачинська належала до Комітету Жінок, що займався так званими “поворотцями”, військовими, які поверталися з війни. Комітет постав на місці “Жіночої Громади”, що діяла ще з 1906 року і яку закрили румунські власті.

Бурачинські залишили Бергомет 1918, коли главу родини перевели на терени Румунії, до м. Галац. Хоча подружжя досконало вивчило румунську мову, через брак українського товариства, певну ізоляцію, родина називала це життям “на заточенні”. Єдине, що подобалося Олені Бурачинській – ставлення румунів до свого народного промислу. Тільки но звільнившись від турецького панування, румунська інтелігенція поширювала народну культуру в суспільстві і пристосовувала народну вишивку до оздоблення міських осель та одягу. При монастирях було багато килимарень, де ткали килими, прикрашені народними мотивами, вчили цього у школах. Працювали майстерні з вишивки. Інтелігенція демонстративно одягалася у народний одяг, королева Румунії надавала приклад. Посли у парламенті часто виступали у народних полотняних сорочках. Цей приклад національного патріотизму мав великий вплив як на Олену, так і на її доньку Лідію.

Олена Бурачинська зацікавилася ткацьким мистецтвом. Ткати килими її навчила румунка, вчителька школи домашнього господарства з П’ятра Нямцу. Вовну зазвичай фарбувала рослинним барвником. Румунка дуже прив’язалася до Олени, любила її дітей. За тихий голос діти називали її “м’явкою”. Згодом хату Бурачинських прикрашали безліч килимів вже з українським узором.

У Румунії Олена Бурачинська потоваришувала з німкенею-буковинкою, яка добре знала українську мову Гретою Доннерсбергер, випускницею віденської академії мистецтв. Німкеня радо малювала буковинські краєвиди. Ця дружба стала в пригоді Бурачинським у 1944 році, коли вони емігрували до Граца. Листувалися подруги до смерті.

1926 року родина Бурачинських проживала в Румунії у м. Пятра Нямц (Piatra Neamc). Дружні взаємини з О. Кобилянською спонукали Ольгу Бурачинську допомогти письменниці в її намірах щодо екранізації повісті “В неділю рано зілля копала”. Кінематограф тоді був порівняно новим явищем мистецького життя 20-х років ХХ століття. Його впевнена хода завоювала світ. З’явилася ідея екранізувати й твори Ольги Кобилянської. Олена Бурачинська, перебуваючи на теренах Румунії, домовилася з німецькою фірмою “Уфафільм” про зйомки фільму за мотивами твору Ольги Кобилянської “В неділю рано зілля копала”. Краса української природи, цікавий сюжет сприяли б виходу у світ гарного фільму і популяризації української культури та імені О. Кобилянської. “Рукопис не знаходиться тепер в моїх руках, але в руках одної з моїх приятельок, пані Галі з Лопатинських Бурачинської в Румунії (Piatra Neamc) [Пятра Нямц – рум.]. Ся праця надається дуже до фільму, раз зі

вигляду на гарні околиці, друге, і сам зміст відповідає д[уже] до того”, писала у листі О. Кобилянська до О. Гаморак-Левицької від 19 вересня 1926 року [7]. Складні історичні умови завадили здійсненню цих мрій.

Олена і Ераст Бурачинські повернулися до Чернівців у 1935 році. Тоді ж з Праги, з навчання повернувся їхній син, який захворів на туберкульоз. У ті роки багато українських студентів у Празі голодували, ослаблені організми молодих людей вражав туберкульоз. Цьому хотіла зарадити українська громадськість, збираючи кошти по світу для стипендій студентам. Усі намагання Бурачинських врятувати сина, який заразився туберкульозом у гуртожитку, виявилися марними. Юнак помер 1938 року. Олена щодня відвідувала церкву і могилу сина у Чернівцях, ніби відчуваючи, що настане час, коли це стане неможливим.

Усі сподівання батьків були на доньку Лідію, яка працювала, закінчивши Високу Школу торгівлі у Празі, у Львові. Там дівчина редагувала відомий журнал “Нова Хата”. Там народився єдиний онук Олени Бурачинської – Василько.

Світ Олени Бурачинської перевернула Друга світова війна, прихід до Львова “перших совєтів”. Чоловіка Лідії – редактора часопису “Нова культура” Степана Рудика більшовики арештували. Його слід пропав у катівнях НКВС. Донька на той час зі сином була у батьків у Чернівцях. Журнал “Нова Хата” “совєти” закрили. Коли радянська влада прийшла до Буковини 1940 року, Бурачинські подалися в еміграцію. Олена, Ераст, Лідія та Василько опинилися у німецькому місті Лянгенау. Потім Лідію запросили на роботу до Кракова, де працював Український Центральний Комітет, що опікувався українцями, які опинилися під німцями. Олена допомагала доглядати онука, ходила до церкви, дала доньці можливість вивчати англійську мову. Крім еміграції, скитань по чужині, пошуків кусня хліба, Олені з донькою довелося пережити смерть у 1942 році глави сім’ї – Ераста Бурачинського.

УЦК скерував Лідію Бурачинську на викладацьку працю до Калуша. Там відкрили торговельну школу, де Лідія навчала діловодству. Олена Бурачинська організувала у Калуші бурсу, гуртожиток для дівчат. Школа мала надзвичайно важливе значення для місцевих українців, давала можливість отримувати знання, уникати примусового вивезення до Німеччини. До 1942 року родина Бурачинських жила у Калуші. Потім Лідію УЦК повернув до Кракова, там вона працювала в інформаційному відділі.

На вулиці Зеленій, 26 вони прожили два роки, поки не втратили найдорожче. Від менінгіту раптово помер Василько. Олена Бурачинська ще пам’ятала біль втрати власного сина, коли довелося пережити нові страждання. Вона залишилася єдиною, хто міг підтримати доньку, яка втратила свій скарб. Справедливі слова В. Франкла про те, що смисл страждання... найглибший з усіх можливих смислів [8]. В душі жінок залишився лише жаль – найтонша модальність морального життя людини. Про цей жаль не говорили вголос, бо говорити про нього, ніби зраджувати саму його внутрішню суть. До кінця днів Лідія зберігала спогад про сина, його зошити, оплачувала рахунки по догляду за могилою. Лідія жила далі. Неможливо замінити втрату рідної дитини, але людина відповідальна, щоб жити далі, за “неї”. Якщо ж є мета – продовжувати жити “за нього”, з’являється рятівна мета і людина знову віднаходить втрачений смисл.

З Кракова жінки виїхали у подальші скитання. ДП-табори в Австрії, у різних зонах – американській, англійській, французькій. Якийсь час жили у Граці, у Грете – давньої подруги з Буковини. Лідія працювала у будівельній кампанії інженера

Кобилка в Інсбруку, потім у бюро з моніторингу листів, які різними мовами надсилали звідусіль. Проводила діяльність з організації українського комітету, записалася до університету у Граці на курс Григора Лужницького. Втомлювалася до забуття, щоб не згадувати про особисту втрату. У вихідні мати з донькою їздили селами Австрії у пошуках їжі, особливо вдалі були дні, коли могли купити картоплю чи яблука. У вільні хвилини вишивали. Це був теж рятівний акт збереження втрачених традицій. Еміграція, втрата рідних, звичного способу життя спричинили важку депресію. Ліду рятувала праця, громадянська активність для українства, видання альбому українських вишивок, Олену рятував процес вишивання як віднайдення втрачених традицій, що прирівнювалося до віднайдення себе. Інше, що не дозволило доньці й матері втратити смисл життя, заповнити екзистенційний вакуум – відповідальність і усвідомлення потреби одна одної. Турбота про інших є зціленням. За В. Франклом людина має три групи цінностей, які допомагають не втратити смисли життя: творчість, сприйняття цінностей світу і ставлення до долі, яку ми не можемо змінити. Бурачинських рятувала тяга до мистецтва, традицій, творчий потенціал, усвідомлення, що багато людей потерпіли в історичних умовах, і віра в Бога.

Перенасичена Австрія, Німеччина не могли вмістити стільки втікачів-емігрантів. Їхню кількість всіляко скорочували радянські військові, які з ДП-таборів намагалися повернути вроджених на підрадянських теренах громадян Польщі, Румунії та ін.

Питання еміграції у вільний світ поставало ще гостріше. Українці різними способами намагалися виїхати до Канади, США, Австралії. Цього прагнули Олена та Лідія Бурачинські. Їм допомогла кузина Олени – ігуменя монастиря у Філадельфії, яка прислала жінкам запрошення.

Військовим кораблем жінки прибули до США 1949 року. Ліда викладала у школі при монастирі, згодом ввійшла до складу редакції журналу “Наше життя”, який видавав Союз Українок Америки. Вела активну громадську діяльність.

Олена Бурачинська всіляко допомагала доньці. 1965 року вона завершила свій земний шлях, виконавши велику місію – охороняти свою дитину, поки та не зможе міцно стояти на ногах і працювати для українства, нехай і на американській землі.

Жінка часто себе питала, хто винен у тому, що родина покинула свій будинок у Чернівцях, чому син Юрій не міг отримати освіти у Чернівецькому університеті, а померти від туберкульозу, набутого у Празі? Чому її донька втратила чоловіка і не знає про його долю нічого? Чому вимушено скиталися з малим онуком Васильком по Лянгенау, Кракові, Грацу, Перемишлі, Калуші, знову Кракові, де хлопчик помер від інфекції? Чому шанованій освіченій родині, яка володіла українською, німецькою, румунською, польською, англійською мовами, треба було виживати, шукаючи кусень хліба на чужій землі?

Відповідь у бездержавному статусі України, у мовчазній згоді Мюнхена 1938 року, коли Захід дозволив Німеччині беззаконня, у брутальній силі СРСР. Наше біографічне дослідження містить виховний дискурс. Вчитися бажано на досвіді минулих поколінь, сьогодні ми маємо тисячі переселенців у межах країни.

**Висновок** полягає у тому, що українцям, які отримали незалежність 1991 року, треба її цінувати, треба докласти надзусилля, дипломатичні, військові, інформаційні, щоб держава існувала. Адже хліб політичних безбатченків гіркий, як і життя у постійному травматичному чи посттравматичному вимірі.



**Список використаної література**

1. Центральний державний історичний архів України у м. Львові. Ф.387. Оп.1. Спр.8. Арк.12.
2. Державний архів Чернівецької області. Ф. 1021. Оп.1. Спр. 51.
3. Центральний державний архів вищих органів влади України. Ф. 3563. Оп. 1. Спр. 169. Арк. 20–21.
4. Енциклопедія життя і творчості Івана Франка. URL: [www.i-franko.name/uk/Corresp/1888/1888-05-10OlgaFranko.html](http://www.i-franko.name/uk/Corresp/1888/1888-05-10OlgaFranko.html)
5. Корнійчук В. Лопатинський Лев Диновій Васильович. *Іван Франко: Тексти. Факти. Інтерпретації: рб. наук. тв.* Львів, 2011. Вип. 1. С. 192–199.
6. Ольга Кобилянська в критиці та спогадах / Вступ ст. Ф. Погребенника. Київ, 1963. С.376–377.
7. Ольга Кобилянська. Слова зворушеного серця: Щоденники. Автобіографії. Листи. Статті та спогади / упоряд., вст. ст. Ф. Погребенника. Київ, 1982. С. 289.
8. Франкл В. Человек в поисках смысла. Москва, 1990. С. 25.
9. Rosenthal G. Erlebte und erzählte Lebensgeschichte Gestalt und Struktur biographischer Selbstbeschreibungen. Frankfurt am Main. 2008. S. 12.

**References**

1. Tsentral'nyj derzhavnyj istorychnyj arkhiv Ukrainy u m. L'vovi. F.387. Op.1. Spr.8. Ark.12.
2. Derzhavnyj arkhiv Chernivets'koyi oblasti. F. 1021. Op.1. Spr. 51.
3. Tsentral'nyj derzhavnyj arkhiv vyshchych orhaniv vlyady Ukrainy. F. 3563. Op. 1. Spr. 169. Ark. 20–21.
4. Entsyklopetsiya zhyttya i tvorchosti Ivana Franka. URL: [www.i-franko.name/uk/Corresp/1888/1888-05-10OlgaFranko.html](http://www.i-franko.name/uk/Corresp/1888/1888-05-10OlgaFranko.html)
5. Korniyuchuk V. Lopatyns'kyj Lev Dynoviy Vasyl'ovych. Ivan Franko: Teksty.Fakty. Interpretatsiyi: pb. nauk. tv. L'viv, 2011. Vyp. 1. S. 192–199.
6. Ol'ha Kobylyans'ka v krytytsi ta spohadakh / Vstup st. F. Pohrebennyka. Kyyiv, 1963. S.376–377.
7. Ol'ha Kobylyans'ka. Slova zvorushenoho sertsya: Shchodennyky. Avtobiohrafyyi. Lysty. Statti ta spohady / uporyad., vst. st. F. Pohrebennyka. Kyyiv, 1982. S. 289.
8. Frankl V. Chelovek v poyskakh smysla. Moskva, 1990. S. 25.
9. Rosenthal G. Erlebte und erzählte Lebensgeschichte Gestalt und Struktur biographischer Selbstbeschreibungen. Frankfurt am Main. 2008. S. 12.

Стаття надійшла до редколегії 12.09.2018.

Прийнята до друку 23.10.2018

**UKRAINE WOMAN IN GEOPOLITICAL TRIALS OF XX CENTURIES:  
OLENA BURACHINSKA FROM THE LOPATINSKY FAMILY (1880-1965)****Ludmyla BELINSKA**

*Ivan Franko National University of Lviv,  
Department of Philosophy of Art,  
18, Valova Str., Lviv, Ukraine, 79008,  
phone: +380677005939, e-mail: ludmyla.belinska@gmail.com*

The article attempts to analyze the life trials of women in the territories of different states, which included Ukrainians in the beginning of the first half of the twentieth century. Due to sociobiographic and prosopographic methods, on the example of the life story of Olena Burachinska from the Lopatinsky family, we tried to show that in the constant stressful, post-traumatic conditions, Ukrainians women changed the state identity, but retained national identity. After numerous losses of the most expensive people, exile, emigration wanderings, life in the DP-camps, Olena Burachinska endured the deepest of all possible meanings – the meaning of suffering. In the heart of Olena and her daughter Lydia forever remained sorry for the loss – the finest modality of human moral life. Despite the loss of relatives, Olena Burachynska was responsible for living further, for “them”. This salvation goal helped her find the lost meaning. Preserving traditions, civic activity has become a rescue act of depression. Another that did not allow the daughter and mother to lose the meaning of life, overflow existential vacuum – responsibility and awareness of the needs of each other. According to Victor Frankl, a person has three groups of values that help not to lose sentiments of life: creativity, perception of the values of the world and attitude to a destiny, which we cannot change. Burachinsky rescued the craving for art, Ukrainian traditions, creativity, the awareness that many people had suffered in historical conditions, in need of help and faith in God. One can conclude that experiencing grief in Ukraine caused a number of factors: the non-state status of Ukraine, acquiescence and non-interference of the West in civil lawlessness, the brutal power of the USSR. Our biographical study of the traumatic experience of the past generations prompts us to protect and respect our statehood in Ukraine in every possible way. It is necessary to commit over-force: diplomatic, military, informational, so that the state existed. After all, the bread of political dormers is bitter, as is life in a permanent traumatic or posttraumatic dimension.

*Keywords:* biography, Olena Burachynska, national identity, post-traumatic syndrome.